

Ekonomi ve Hukuk Buluşmaları – Denizli

A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu

1 Mart 2022

Av.Hande Hançer; Daha İyi Yargı Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

(konuşma deşifre metni)

Herkese merhaba. Hepiniz hoş geldiniz. Ben öncelikli olarak sizlere derneğimizi takdim etmek istiyorum.

Daha İyi Yargı Derneği, Türkiye'de hukukun üstünlüğünü geliştirmeyi amaçlayan Türk yargısında var olan ve diğer yargı sistemlerinde de yaygın olarak görünen sorunlara çözüm üretmeyi amaçlayan siyaseten bağımsız bir düşünce kuruluşudur. Bizler Daha İyi Yargı Derneği'nde Türkiye'nin ileri refah düzeyine ulaşabilmesinin temel taşının, yargının iyileştirilmesi olduğuna inanıyoruz. Ve bu farkındalıkla mesleğinde ileri gelen hukukçular, farklı disiplinlerden akademisyenler. Farklı iş insanları ve fikir önderleriyle derneğimizin çatısı altında buluştuk. Ve hukukun üstünlüğünü yargının ilerletilmesi yoluyla tesis etmek üzere çalışmalar yapıyoruz. Derneğimizin çalışmalarından bir seçtiği sizlere sunmak isterim.

Yargı sistemimiz için en kritik önerimiz iki bin on iki yılında yargıda iyileştirme hareketi olarak yola çıkma amacımız da olan yargılamalarda gerçek ve delillerin tam doğru ifşası ve ibrazı önerimizdir. Bu önerimiz iki bin on dokuz yargı reformu strateji belgesinde de hedef sekiz nokta ikide açıkça yer almıştır. Bu öyle bir öneridir ki veya öyle bir geliştirmedir ki üç dört ay uzun yıllar süren davaların üç dört ayda bitirilmesini de sağlayacağına inanıyoruz ki bugün sizlere bir kısmını sunacağımız A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu ismini çalışmamızdaki yargılamalarda iyileştirme önerilerimiz de yine bu ilke çerçevesinde geliştirilmiş önerilerdir.

Derneğimizin çalışmalarından en kapsamlısı üyelerimizden ve katkılarıyla dernek başkanımız sayın Avukat Mehmet Gün'ün kaleme aldığı Türkiye'nin orta demokrasi sorunları ve çözüm yolu, yargı, hesap verilirlik ve temsilde adalet isimli kitabımızdır. Bu kitap, kurumlar, usul ve süreçler için reforme edilmesi gereken alanları tespit ediyor ve bunlara öneriler sunmaktadır.

Kitabımız ayrıca Turkey's Middle Democracy Issues and How to Solve Them ismiyle İngilizce'ye de tercüme edilmiştir. Yine bugün A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu isimli çalışmamızı da sizlere sunacağımız adalet yüksek kurum önerisi de yine ilk kez bu kitap çerçevesinde önü atılmış bir önerimizdir. Bu kitabın yönetici özeti aynı zamanda **TÜRKONFED** tarafından bir politika belgesi olarak da kabul edilmiştir.

Bu önerileri daha sonra **TÜRKONFED** ve Daha İyi Yargı Derneği'nin ortaklaşa olarak düzenlemiş olduğu Anadolu'nun birçok şehrinde düzenlediğimiz konferanslarla iş insanlarıyla da buluşturmuş bulunmaktayız. Ekim iki bin on dokuzda Avrupa Komisyonu ve Birleşmiş Milletler temsilcilerinin konuşmacı olarak katıldığı bir Zirve ile bu kitabı uluslararası platformda da tanıtmış olduk.

Pandeminin başlamasıyla bu Anadolu'da geliştirdiğimiz etkinlikleri bu sefer baroların da katkısıyla webinarlar şeklinde düzenledik ve yapısal reformlarda avukatların rolü webinarlarını gerçekleştirdik.

Ve nihayet bugün sizlere yine sunacağımız, bir kısmını sunacağımız A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu önerileri. Bu kitabımız pandemi döneminde yine eve çok kapalı kaldığımız bir dönemde orta demokrasi kitabımızda tespit ettiğimiz yargıya ve hesap veriliğe dair sorunların çözümü için yapılması gereken reformlar üzerinde yaptığımız çalışmaları toplayan bir kitaptır. Dokuz ana maddede özetlediğimiz bu reform önerilerini bu isim de kitabımızda topladık ve bugün bir kısmını sizlere sunacağız. Kitabımız Avukat Mehmet Gün önderliğinde burada resimlerini de gördünüz ve isimleri de geçen Avukat Utku Süngü, Avukat Elif Melis Özsoy, Avukat Zübeyde Çapar, Avukat Havva Yıldız, Avukat Dilara Kaçar ve Avukat Muhammet Demircan'dan ve benden oluşan ekiple kaleme alınmıştır. eserimizle Türk yargısıyla ilgili konulara odaklanmış olmamıza rağmen önerdiğimiz modelin dünya genelinde yargıya olan güveni arttırmaya ve hukukun üstünlüğünü korumaya önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz. Derneğimiz iki bin yirmi bir yılının Eylül ve Aralık aylarında İngiliz Uluslararası ve Karşılaştırmalı Hukuk Enstitüsü ile ev sahipliği yaptığı webinarlarında Sör William Blair'in de destekleyici yorumları dahil olmak üzere çok sayıda uluslararası ve ulusal kaynaklardan olumlu eleştiriler almıştır. Bunlar da elbette bizi çok mutlu etmektedir.

Türkiye'de ve dünyada yargı sistemlerine ilişkin tartışmalar hızla sürerken gerek ülkemizde gerekse uluslararası platformlarda aldığımız bu olumlu reaksiyonlar çözüm önerilerimizin evrensel olarak da kabul edilebilir olduğunu bizlere göstermektedir.

Bu çalışmamızdan hemen sonra yine bu çalışmamızda bize kaynak olmak üzere yirmi kadar ülkenin yargı sistemlerini değerlendirmiştik. Bunları da iki bin yirmi bir senenin ocak ayında gerçekleşen ocak ayında gerçekleştirmiş olduğumuz Dünya Yargı Kurulları isimli bir webinarla katılımcılarla diğer katılımcılarla paylaştık. Bunları da kitaplaştırarak yakın zamanda sunmayı planlıyoruz. Derneğimizin çok sayıda çalışması, yayını işte webinarları ve süreli olarak yayınlamış olduğumuz makalelerimiz var. Hepsine www.dahaiyiyargi.org internet sitemizden ulaşabilirsiniz. Bizler bu çalışmalarımızı yaparken yargıyla ilintili tüm paydaşlarla bir araya gelip mutabakat aramayı önceliklendiriyoruz. Paydaşlarımızla tartışarak geliştirmiş önerilerin hayata geliştirmesi için de çaba gösteriyoruz.

Bu ilke çerçevesinde sizleri de çalışmalarımızı inceleyip bizlerle fikirlerinizi paylaşmaya davet etmek isteriz.

...

Ben sizlere bugün bütün bu A dan Z ye Türk yargı reformu sistemi içerisinde en temel, en merkeze koymuş olduğumuz bağımsız, düzenleyici bir kurum olarak tasarladığımız Adalet Yüksek Kurumundan bahsedeceğim.

Bununla ilgili de küçük yani bir var. Onu da açayım. Tablodan bazı şeyleri daha net görebiliriz. Evet. Şimdi burada da gördüğünüz gibi paydaş ve hizmet odaklı bir düzenleyici kurum, adalet yüksek kurumu önerimiz var.

Biz tabii bu kurumu tasarlarken mevcuttaki sorunları aynen tekrar edecek yeni bir bürokratik yapılaşma getirecek. Yine sistemi tıkalı tıkayacak bir yapılanmadan bahsetmiyoruz. Tam aksine yargının olması gerektiği gibi topluma hizmet verecek yapıya kavuşmasını sağlayacak. Ve Mehmet Bey'in dediği gibi işte bütün piyasasındaki düzenleyici kurul veya işte rekabet kurumu gibi yargıyı topyekun düzenleyecek bir düzenleyici kurum öneriyoruz.

Bizim öngördüğümüz yapı içerisinde Adalet Yüksek Kurumu toplumun tüm kesimlerinin temsil edildiği hiçbir kişi kurulmayan zümrenin nüfus edemeyeceği şekilde tasarladığımız Yalnızca kaliteli yargı hizmeti üretme hedefine odaklanmış. sadece hakim ve sancıları değil, avukatların, noterlere işte adli personeli de içerisine alacak şekilde bir bütün olarak düzenleyen bir düzenleyici kurum.

Şimdi burada bu sistem içerisinde hani zaten önerdiğimiz yapının kendisi bizce oldukça yenilikçi. Ama burada nasıl oluştuğu, kimlerin bu kurumu, üyelerini seçeceği konusunda da Bizce oldukça yenilikçi olan daha kökten bir çözüm getireceğine inandığımız ve nihai olarak da burada konuştuğumuz gibi yargının doğru işleyerek hukukun üstünlüğünü tesis etmesini sağlayacak bir yapılanma öngördük. Adalet Yüksek Kurumu'nun ne şekilde olduğundan bahsediyor. Doksan üyeden olduğunu belirtiyoruz. Ve bu doksan üyenin de kimler tarafından seçileceği belirtiliyor

Fakat buna geçmeden önce ben öncelikle şunu söylemek istiyorum. Adalet Kurumu'nun doksan tane üyesini biz bu kurumun yapacağı görevleri en iyi şekilde yerine getirmesini için gerekli olan insan kaynağına göre belirledik. Yani önce doksan kişi olsun deyip de onun için doldurmadık. Bu kurum bizim ondan arzu ettiğimiz faydayı nasıl sağlar? Hangi meslek gruplarına, hukukçuların olacağı kesin ama yalnızca hukukçular değil. Çünkü topluma hizmet sağlaması için faydanın toplumun birçok kesiminin de aynı şekilde o politikaları oluştururken fikirlerini alması gerekiyor. Neler yapıyor bu adalet yüksek kurumu? Görevleri neler? Öncelikle ülkenin yargıya ilişkin ihtiyaçları çerçevesinde politikalar belirliyor. Daha sonra bu politikalara uygun olarak icrai kararları yerine getiriyor. Öte yandan hukuk meslek mensuplarının yani yargı hizmetini yerine getirecek olan aktörlerin hakim, savcı, avukat işte bir ölçüde noterlerin ne şekilde atanacağını, bunların özlük işlerini onlarla ilgileniyor. Ve öte yandan da tabii ki işte disiplin hususlarıyla ilgili bir görevleri var. İşte bu görevleri için de biz onlara ilişkin olarak özel daireler belirledik. Şimdi o çok o detayları hani çok teknik konular olduğu için sizleri de onlarla sıklıkla istemiyorum.

Fakat burada vurgulamak istediğim husus bu görevleri yerine getirmesi için bu kurumun kimlerden oluşması gerektiğini düşündük. Ve bu kapsamda da hakim, savcı, avukat noter yani hukuk mesleklerinin olacağı zaten aşikar. Fakat öte yandan yine teorik altyapıyı açısından hukuk profesörlerinin, anayasa profesörü, idari hukuku profesörünün olması gerektiğini, öte yandan yargı politikası, sadece hukukçuların

çözebileceği bir şey değil, toplumu da ilgilendiriyor. Bu kapsamda da işte kamu yönetimi uzmanı, istatistik, ekonomi uzmanı, antropolog eğitimci, iletişimci ve hatta psikolog psikiyatris gibi diğer mesleklerden kişilerin de yine bu kurumda yer alması gerektiğini düşündük. Bizce burada yani bu kişilerin niteliklerini mesleki niteliklerini belirledik ama bir diğer ve en önemli husus da bunları kimler seçecek?

Çünkü şu bugün Hakimler Savcılar Kurumu'nun üyelerinin işte yürütme ve yasama tarafından seçilmiş olması sebebiyle hani tarafsız ve bağımsızlıklarından şüphe olduğu düşünüyoruz. Ve bu anlamda da bir olumsuz etki yarattığı kanaatindeyiz. İşte dolayısıyla bizim bu sistemimizde bizce fark yaratan hususlardan bir tanesi de bu kurumun doksan tane üyesini ortadaki tabloda gördüğünüz gibi evet yine tabii ki yasama ve yürütme organlarının burada dahili var ama sadece bunlarla sınırlı değil.

Hukuk meslek mensuplarının kendileri, işçi ve işveren sendikaları, dernek ve vakıflar, kamu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, ekonomik ve zirai meslek kuruluşları ve üniversitelerin belirlenmesini düşündük. Burada da aslında şöyle üç temel ilkedden hareket ettik. Şimdi birincisi toplumun her kesiminin bu kurumda temsil etmesi edilmesini sağlamaya çalıştık. Elbette doğrudan bir temsiliyet söz konusu değil. Mümkün olduğu ölçüde yalnızca bu hizmeti sunan aktörlerin değil, hizmetten doğrudan etkilenen ve bu hizmete ihtiyacı olan işçi, işveren işte sendikaları, onları temsilen o kurumların işte üniversitelerin yani bütün hani aslında toplumun bizce anlamlı olarak toplumun belli kesimlerini anlamlı olarak temsil ettiğini düşündüğümüz kurumları yine bu kurumun oluşumunda devreye soktuk.

Önerimiz bundan oluşuyor. İkincisi, az önce belirtmişim, sadece hukukçular değil, başka meslek disiplinlerinden de kişiler var burada. Dolayısıyla bu kuruma üye gönderecek olan, yani üye kaynağını sağlayacak olan kurumlarda da bu meslek disiplinlerine uygun üye kaynağı sağlayabilmelerine de önem verdik. Örneğin. Hakimdir, avukattır. Bunları zaten ilgili meslek kuruluşları gönderebilir. Ama örneğin bir psikiyatriste de ihtiyacımız olduğunu düşündük. Çünkü ülkenin yargı politikaları belirlenirken onlardan da destek alınması gerektiğini düşünüyoruz

Dolayısıyla örneğin bir üniversitenin de bu anlamda bu kuruma üye katkısı sağlayabileceğini değerlendirdik. Üçüncü ve en önemli husus ki zaten hani bu kuruma en başından beri bağımsız, tarafsız dememizi sağlayan en önemli husus ise buradaki üye dağılımını şurada gördüğünüz gibi yani doksan üyenin kaçının seçileceğine dair dağılımı hiçbir kişi, kurum veya zümrenin bu kuruma nüfus edememesini sağlayacak şekilde planlamaya çalıştık. Bunun için de aslında bayağı böyle sadece burada hani size çok tabii ki ana hatlarıyla aktarıyoruz ama bunun için bir kanun taslağı da hazırladık. İnternet sitemizde de var hani ilgilenenler olursa oradan inceleyip bize fikirlerini belirtirlerse çok sevinirim. Bunu da bir parantez içerisinde belirteyim. Dolayısıyla bu kurumların da buraya üye belirlerken üye gönderirken ne şekilde hareket edebileceklerine dair de bazı formüller geliştirdik. Dolayısıyla da örneğin hem üye dağılımında örneğin işte yasama organının üye gönderme hakkı var. İşte Türkiye Büyük Millet Meclisi orada yazıyor. On iki diyor. Yani doksan tane üye içerisinde sadece on iki adayın yasama tarafından gelmesini böylelikle. Hani hep o duyduğumuz, yasamanın, yürütmenin buraya müdahale edebileceği, kaygısını azaltmaya çalıştık. Öte yandan evet hukuk meslek mensupları elbette en yüksek üye sayısını burada taşıyor. Çünkü hani bir hukuk en nihayetinde bir yargı düzenleyici kurumu. Fakat orada da yine doksan üye arasından sadece otuz kişinin bu şekilde olmalı. Yani bir denge sağlamaya çalıştık açıkçası ki mesela burası sadece bu kurum sadece yargı meslek mensuplarının önderliğinde ilerleyen ve kendi içlerinde hesap vermez bir kurum haline dönüşmesin. Veya diğerlerinin altına girebilecek bir kurum olmasın. Bunlar dışında da ve en önemli özelliklerinden bir tanesi zaten az önce Mehmet Bey'de belirtti ve mevcut HSK yapısına da oldukça farklılaştıran husus kurumun her türlü kararı, yargı denetimine açık. Kurum yalnızca yargı denetimi değil, kendi iç denetimleri de söz konusu. Örneğin kurumun her yıl entegre raporlama sistemine uygun bir şekilde rapor hazırlayarak bunu kendi internet sitesinden duyurmasını öngördük. Öte yandan bu kurumun kendi iç denetimiyle yayınlayacağı bu raporu Anayasa Mahkemesi'nin de bir denetleme mercii olarak denetlemesini öngördük. Fakat bunun da ötesinde hani bu iç denetim ve dış denetimin de dışında yargı denetimi öngördük. Mehmet Bey'in bahsettiği gibi bu bunun için de yine özel ve uzmanlaşmış bir yeni mahkeme yapılanmasını ön gördük. Yani yargı sistemini düzenleyen bir bağımsız yargı kurumumuz var. Ve bu kurumu denetleyen de bağımsız ve yeni bir yargı yolu var. Adalet yüksek mahkemesi. Burada fark olduğunu düşünen, şu anki sisteme göre zaten açık bir fark ama hani öte yandan da ilerici olduğunu düşündüğümüz başka bir husus da kurumun bütün kararları internet sitesinde yayınlanacak.

Böylelikle ilgilenen herkes kurumun vermiş olduğu kararın hukuka uygun olmadığını düşünüyorsa Adalet Yüksek Mahkemesinde hiçbir ücret ödmeden çünkü hani bu yargı topluma hizmet üretmek için var. Dolayısıyla da hani harçlar vesaire gibi bir vatandaşın öngördüğü hukuksuzluğa ulaşması veya onu engellemesinin önüne geçmemek adına böyle harçları da burada uygulanmayacağını değerlendirdik. Uygulanmaması gerektiğini değerlendirdik ve böyle bir mekanizma öngördük. Tabii burada hani bazen bu

aktardığımız zaman şöyle sorular geliyor. Hani öyle bir tereddütünüz olursa onu gidermek isterim. hakimlerin veya savcılarının elbette ki davanın, dosyanın esasına ilişkin olarak vermiş olduğu kararları denetleyecek bir merci değil burası.

Onlar için zaten istinat ve temiz yolları söz konusu. Burada idari olarak vermiş oldu. Örneğin bir hakimin atama kararına dair Adalet Yüksek Mahke Kurumu'nun vermiş olduğu bir kararın denetimi söz konusu olacak Adalet Yüksek Mahkemesinde. Böyle bir yapı öngördük. Bizce yargının gerektiği gibi kaliteli hizmet üretimini sağlayacak ve böylece de hukukun üstünlüğünü sağlayacağına inandığımız bir yapı.